2014-42-RE

CAUSA 2014-42-RE
(Ruiz De Alda Iturria c/ Principat d'Andorra)

Aute del Tribunal Constitucional del 16-2-2015 relatiu al recurs d'empara 2014-42-RE

Número de registre 592-2014. Recurs d'empara

Aute del 16 de febrer del 2015

BOPA núm. 17, del 4 de març del 2015

En nom del Poble Andorrà;

El Tribunal Constitucional;

Atès l'escrit presentat i registrat al Tribunal Constitucional, el 20 de novembre del 2014, per la representació processal del Sr. José Luís Ruiz De Alda Iturria, mitjançant el qual interposa un recurs d'empara contra la sentència del 12 de setembre del 2014 i contra l'aute del 21 d'octubre del mateix any, dictats per la Sala Penal del Tribunal Superior de Justícia, per una presumpta vulneració del dret a la jurisdicció en els seus vessants dels drets a un judici de durada raonable, a la defensa, a la presumpció d'innocència i a un procés degut, reconeguts a l'article 10 de la Constitució, i atès que demana al Tribunal Constitucional que atorgui l'empara sol·licitada, que declari la vulneració dels drets fonamentals esmentats, que anul·li les resolucions objecte de recurs, que aixequi les mesures de comís i d'embargament sobre els fons del compte bancari titularitat del recurrent, que ordeni que li siguin lliurades les sumes intervingudes amb els interessos legals guanyats des del bloqueig fins al seu lliurament efectiu i que commini el Tribunal de Corts, perquè en els més breus terminis obri el judici oral en la causa principal derivada de les diligències prèvies DP-292-5/99;

Vista la Constitució, especialment els articles 10, 41, 88 i 98 c);

Vista la Llei qualificada del Tribunal Constitucional, especialment el títol IV, capítol sisè;

Vist l'informe del Ministeri Fiscal del 22 de desembre del 2014;

Escoltat l'informe de la magistrada ponent, Sra. Laurence Burgorgue-Larsen;

Antecedents

Primer

L'any 1981 el Sr. José Luís Ruiz De Alda Iturria va obrir un compte en una entitat bancària andorrana amb el qual va operar amb tota normalitat fins a l'any 2012.

El Sr. José María Torres Garcia, sense ser apoderat d'aquest compte i sense disposar de cap autorització per part del Sr. José Luís Ruiz De Alda Iturria, en va fer un ús il·lícit.

Segon

El 2 de novembre del 2006, l'Audiència Nacional espanyola va condemnar, entre altres persones, el Sr. José María Torres Garcia per un delicte de blanqueig de diners de capital procedent del tràfic de drogues i va elevar les actuacions al Tribunal de Corts acordant el comís dels diners intervinguts.

Tercer

De l'anàlisi dels moviments bancaris efectuats pel Sr. José María Torres Garcia, el Ministeri Fiscal va concloure que aquest era el propietari real del compte i el mes de març del 2012 el Tribunal de Corts va dictar un aute que ordenava el comís d'aquest compte bancari. Posteriorment, es va ordenar el comís a favor de l'Estat andorrà.

Quart

Quan es va notificar aquest aute a la representació processal del Sr. José Luís Ruiz De Alda Iturria, que no havia estat mai citat, ni escoltat, aquesta representació va presentar un recurs d'apel·lació. La Sala Penal del Tribunal Superior de Justícia va acordar revocar aquest aute per manca de l'audiència preceptiva de l'afectat i va ordenar l'audiència de tots els interessats.

Cinquè

Seguidament, el Tribunal de Corts va dictar un aute aixecant el comís, però ordenant el traspàs dels fons a l'INAF per mantenir un embargament que hauria estat acordat anteriorment, sense citar el recurrent, ni obrir un judici oral. Aquest aute també va ser revocat per la Sala Penal del Tribunal Superior de Justícia, ja que no s'havia dictat anteriorment cap aute d'embargament.

Sisè

El 28 de maig del 2013, el Tribunal de Corts va dictar un aute que travava l'embargament preventiu de l'import que constava en el compte bancari de referència i que es trobava disposat a l'INAF. Posteriorment, el Tribunal de Corts va donar vista de les actuacions al recurrent i va celebrar la vista oral.

Setè

La representació processal del Sr. José Luís Ruiz De Alda Iturria va presentar un recurs d'apel·lació contra aquest aute i, el 18 d'octubre del 2013, la Sala Penal del Tribunal Superior de Justícia va desestimar aquesta apel·lació i va confirmar l'embargament preventiu efectuat.

Vuitè

El 18 de desembre del 2013, el Tribunal de Corts va dictar un aute en què acordava, entre d'altres, el comís dels diners o valors dipositats en el compte a nom de José Luís Ruiz De Alda Iturria.

La representació processal del Sr. José Luís Ruiz De Alda Iturria va presentar un recurs d'apel·lació contra aquest aute i, el 12 de setembre del 2014, la Sala Penal del Tribunal Superior de Justícia, mitjançant sentència, el va desestimar i va confirmar l'aute impugnat del Tribunal de Corts.

Novè

La representació processal del Sr. José Luís Ruiz De Alda Iturria va interposar, aleshores, un incident de nul·litat d'actuacions contra la resolució del Tribunal Superior de Justícia per tal com va considerar que s'havia vulnerat el seu dret a un judici de durada raonable, el seu dret a la defensa i el principi de contradicció, ja que el Sr. José Luís Ruiz De Alda Iturria no va ser emplaçat, ni oït, ni interrogat contradictòriament amb els empleats del banc dipositari i que la sentència posava en dubte la seva bona fe fent una apreciació sobre una conducta que no havia estat objecte de judici.

Desè

El 21 d'octubre del 2014, la Sala Penal del Tribunal Superior de Justícia va dictar un aute en què desestimava aquest incident de nul·litat d'actuacions.

Onzè

El 20 de novembre del 2014, la representació processal del Sr. José Luís Ruiz De Alda Iturria va interposar un recurs d'empara contra la sentència del 12 de setembre del 2014 i contra l'aute del 21 d'octubre del mateix any, dictats per la Sala Penal del Tribunal Superior de Justícia, per una presumpta vulneració del dret a la jurisdicció en els seus vessants dels drets a un judici de durada raonable, a la defensa, a la presumpció d'innocència i a un procés degut, reconeguts a l'article 10 de la Constitució.

Després de fer un relat precís dels antecedents i dels fets processals d'aquesta causa, la representació processal del recurrent destaca, en primer lloc, que no va atorgar mai cap poder, ni va donar cap autorització de cap mena per tal que una tercera persona operés sobre el seu compte corrent. I, en aquest sentit, recorda la certificació emesa per l'entitat bancària. Aquest compte sempre va tenir una operativa normal amb els estalvis del recurrent, salvat en el període de juny a desembre de 1998 en què, sense el seu coneixement, el Sr. José María Torres Garcia va utilitzar de manera il·lícita el seu compte. Així mateix, destaca un ingrés extraordinari efectuat al mes de

setembre del 2010 arran de la venda d'una finca de la seva sogra i de la qual n'aporta la documentació.

Seguidament, aquesta part destaca que fins al mes d'octubre del 2013, el recurrent no va ser mai citat, ni oït contradictòriament per cap jurisdicció andorrana malgrat que les diligències prèvies es van obrir l'any 1999 i que la sentència estrangera, l'execució de la qual es pretén efectuar data de l'any 2006.

El recurs d'empara es dirigeix contra les resolucions dictades per la Sala Penal del Tribunal Superior de Justícia, tanmateix, aquestes són indissociables de les resolucions dictades des de l'obertura de les diligències prèvies i la vulneració dels drets fonamentals invocada s'ha produït en relació amb el conjunt de la causa.

Segons el parer d'aquesta part, tota la controvèrsia en seu penal està referida a l'establiment d'unes mesures cautelars amb la consegüent obligació processal de la seva durada raonable. El judici oral no es va obrir fins 15 anys després en relació amb el recurrent, amb tot el que això comporta de durada irraonable del procediment, de procés degut, d'absència de defensa, de contradicció i de presumpció de culpabilitat. No es tracta d'amalgamar el procediment andorrà amb el procés espanyol que culmina amb la sentència de l'Audiència Nacional espanyola, sinó d'assenyalar que el procediment andorrà s'inicià també contra el recurrent actual el 5 de setembre del 2006, quan el batlle instructor va demanar informació sobre el compte bancari de la seva titularitat. El Tribunal Superior de Justícia declara que es tracta d'un procediment *ad hoc* iniciat l'any 2011, però es van dur a terme actuacions referides al recurrent molt abans. Tampoc es pot reprotxar a aquesta part haver presentat recursos que han estat precisament acollits pel Tribunal Superior de Justícia, sobretot tenint en compte que el Tribunal de Corts no va procedir a la celebració de la vista oral en compliment de la decisió de la Sala Penal mateixa.

Per consegüent, aquesta part cita la jurisprudència constitucional sobre aquest punt i conclou que s'ha vulnerat el dret fonamental a un judici de durada raonable i que aquesta vulneració es continua produint.

Pel que fa a la vulneració del dret a la defensa, manifesta que el recurrent no va ser mai emplaçat i si va poder acabar compareixent en aquest sumari va ser perquè va estar assabentat del primer comís per l'entitat bancària. Així mateix, tampoc va poder defensar-se contradictòriament davant els empleats bancaris que van comparèixer amb manifestacions a càrrec seu. D'acord amb la jurisprudència constitucional s'ha d'exigir una actitud proactiva dels jutges i dels tribunals. I el recurrent sempre, des de que va poder comparèixer, va declarar el seu desconeixement sobre l'origen il·lícit dels fons circulats pel seu compte bancari.

Pel que fa a la vulneració de la seva presumpció d'innocència, recorda que la sentència dictada per l'autoritat judicial espanyola admet que no s'atribueix cap responsabilitat al recurrent, i sense cap judici davant l'autoritat andorrana amb la pertinent contradicció, publicitat i immediació, el Tribunal Superior de Justícia posa en dubte la bona fe del recurrent i considera que no ha donat cap explicació sobre l'origen dels fons transitats pel seu compte dels quals no hauria pogut ignorar l'existència.

Pel que fa a la vulneració del dret a un procés degut, destaca que les mesures cautelars es mantenen amb incompliment de l'article 24 de la Llei 28/2008 de l'11 de desembre que disposa que no han de durar més enllà d'un termini raonable. Així mateix, denuncia la manca d'enjudiciament de la causa principal i de fons sobre el blanqueig de diners.

Per acabar, demana al Tribunal Constitucional que atorgui l'empara sol·licitada, que declari la vulneració dels drets fonamentals esmentats, que anul·li les resolucions objecte de recurs, que aixequi les mesures de comís i d'embargament sobre els fons del compte bancari titularitat del recurrent, que ordeni que li siguin lliurades les sumes intervingudes amb els interessos legals guanyats des del bloqueig fins al seu lliurament efectiu i que commini el Tribunal de Corts perquè en els més breus terminis obri el judici oral en la causa principal derivada de les diligències prèvies DP-292-5/99.

Dotzè

El 22 de desembre del 2014, el Ministeri Fiscal va presentar un informe en què, de manera preliminar, manifesta que la part recurrent obvia de forma interessada que la seva afectació ve motivada per un procediment *ad hoc* amb un objecte determinat i concret com a conseqüència del desglossament de la sol·licitud de cooperació penal internacional sol·licitada per les autoritats espanyoles. Aquest procediment es va iniciar, doncs, el 19 de juliol del 2011 a instància d'aquest Ministeri Fiscal.

Les resolucions objecte de recurs exposen la diferenciació de les diligències prèvies DP-292-5/99 seguides contra terceres persones, el procediment seguit, igualment contra terceres persones, per les autoritats judicials espanyoles que va finalitzar el 2 de novembre del 2006 mitjançant la sentència de l'Audiència Nacional espanyola i el procediment específic de reconeixement dels efectes penals de resolucions estrangeres, concretament en matèria de comisos, que aquest sí que afecta el recurrent actual en empara. En aquest sentit l'article 38 de la Llei de cooperació penal internacional i de lluita contra el blanqueig de diners o valors producte de la delinqüència internacional i contra el finançament del terrorisme limita l'àmbit de coneixement dels tribunals andorrans, concretament disposa que "*El Tribunal no pot revisar ni modificar la decisió de comís estrangera si bé ha de resoldre sobre les reivindicacions de tercers de bona fe que no hagin estat resoltes en la decisió esmentada*."

Dit això, cal destacar que l'Audiència Nacional espanyola especifica les 5 transferències realitzades pel condemnat José María Torres Garcia des del compte del recurrent, entre el 9 de juliol i el 22 de desembre de 1998, per un import de 507.000 dòlars americans. Aquesta circumstància contradiu el desconeixement al·legat pel recurrent, així com ho fan les respostes donades pel recurrent en la vista oral a les preguntes d'aquest Ministeri Fiscal sobre el seu reconeixement d'haver signat i escrit de pròpia mà els faxos i ordres de transferència enviats a l'entitat bancària.

Pel que fa a la vulneració del dret a un judici de durada raonable, el Ministeri Fiscal no comparteix la tesi del recurrent que consisteix a confondre el procediment inicial de diligències prèvies amb el procediment que sí que l'afecta personalment. Ans al contrari, d'ençà l'inici d'aquest darrer procediment, el 19 de juliol del 2011, no s'aprecia en la seva tramitació terminis injustificats excessius d'inactivitat per part dels òrgans jurisdiccionals.

Pel que fa a la vulneració del dret a la defensa i del principi de contradicció, el Ministeri Fiscal considera que aquesta va ser reconduïda per la Sala Penal del Tribunal Superior de Justícia, moment a partir del qual el recurrent va tenir accés a totes les actuacions practicades i va poder al·legar i proposar les proves que va considerar adients als seus interessos i pretensions amb tota llibertat i plenes garanties del dret a la defensa.

Pel que fa al dret a la presumpció d'innocència, el Ministeri Fiscal considera que ha estat respectat, ja que el procediment que afecta al recurrent no és altre que la revisió, a mode d'exequàtur, de les característiques exigides en els articles 36, 38 i 39 de la Llei abans esmentada per tal de reconèixer l'executorietat a la decisió judicial espanyola.

Pel que fa a la vulneració del dret a un procés degut, destaca que aquesta vulneració va ser afegida en la fase de l'incident de nul·litat d'actuacions i que per aquest motiu, no respecta les previsions de l'article 94 de la Llei qualificada del Tribunal Constitucional i de l'article 18 bis de la Llei transitòria de procediments judicials sobre l'esgotament de la via judicial prèvia.

Per acabar, el Ministeri Fiscal demana que el Tribunal Constitucional declari la inadmissió a tràmit d'aquest recurs, d'acord amb les disposicions de l'article 37.2 de la Llei qualificada del Tribunal Constitucional, és a dir, per la manca manifesta de contingut constitucional en la infracció denunciada.

Fonaments jurídics

Primer

El recurs d'empara presentat pel Sr. José Luís Ruiz De Alda Iturria s'articula al voltant de diversos greuges: un està vinculat a l'article 10.1 de la Constitució i afecta la vulneració del dret a un procés degut i els altres tres estan vinculats a l'article 10.2 de la Constitució i afecten els drets a un procés de durada raonable, a la defensa i a la presumpció d'innocència.

Aquests diferents greuges s'han d'analitzar d'acord amb la jurisprudència assentada del Tribunal Constitucional en relació amb els aspectes processals de l'article 10 esmentat. El Tribunal Constitucional, d'acord amb una jurisprudència reiterada, ve recordant que la missió d'interpretar i d'aplicar l'ordenament jurídic, així com la de valorar les proves, correspon en exclusiva als òrgans judicials de la jurisdicció ordinària. El Tribunal Constitucional no té funcions de tercera instància d'apel·lació o de cassació; analitza només els aspectes constitucionals i examina aquelles resolucions judicials que *prima facie* poden resultar incongruents o arbitràries o que poden contenir raonaments arbitraris o absurds.

El control del Tribunal és una mica més estret quan està en joc un dret material, com per exemple el dret a la presumpció d'innocència (veg. la sentència del 2 d'abril del 2012, recaiguda en la causa 2011-36-RE).

Una vegada recordat aquest cànon de constitucionalitat, cal sintetitzar la problemàtica plantejada en aquesta causa.

Segon

El litigi que està a l'origen d'aquest recurs d'empara deriva d'un procediment específic de reconeixement dels efectes penals d'una decisió de justícia estrangera a Andorra. Aquest

reconeixement s'inscriu en el marc general de les disposicions de la Llei de cooperació penal internacional i de lluita contra el blanqueig de diners o valors producte de la delinqüència internacional i contra el finançament del terrorisme, del 29 de desembre del 2000 i, més concretament, en el marc dels seus articles 36 i 38.

El 2 de novembre del 2006, l'Audiència Nacional espanyola (sentència núm. 54/2006) va establir que els diners del compte bancari del recurrent havien estat utilitzats per un tercer –el Sr. José María Torres Garcia– per blanquejar diners provinents del tràfic de drogues. La sentència espanyola va reconèixer la innocència del recurrent mentre que va establir la culpabilitat del tercer esmentat.

El nus gordià d'aquest recurs d'empara rau en els lligams que existeixen entre la sentència espanyola del 2006 i l'inici de l'obertura, l'any 2011, a instància del Ministeri Fiscal, d'un procediment judicial a Andorra, per tal d'efectuar el comís pronunciat del compte corrent del recurrent.

Tant la Sala Penal del Tribunal Superior de Justícia, com el Ministeri Fiscal consideren que el procediment "*no es pot amalgamar amb el procediment penal iniciat a Espanya i finalitzat amb la sentència del 02-11-2006 de l'Audiència Nacional. El procediment que segueix aquesta Sala Penal correspon a un procediment ad hoc nou, iniciat amb posterioritat al mes de juliol de 2011 amb la finalitat de verificar si es donen els requisits necessaris per reconèixer la resolució dictada per les autoritats espanyoles*" (Considerant I de la sentència del 12 de setembre del 2014).

Tot i que es tracta d'una interpretació restrictiva de la noció de procediment, que evidentment no convé al recurrent, aquesta interpretació no és, *prima facie,* arbitrària o absurda. Per consegüent, l'al·legació relativa a la durada irraonable del procés ha de ser desestimada, ja que el període per tenir en compte aquesta durada no comença a partir de l'any 2006, sinó a partir del mes de juliol del 2011. Ara bé, per tal com el recurrent, lògicament, ha activat des d'aquella data el seu dret a la defensa i ha endegat certes vies judicials, aquest Tribunal considera que no es pot adduir que el procediment *ad hoc* iniciat el 2011 hagi tingut una durada irraonable i, de retruc, ha de concloure el mateix en relació amb l'al·legació sobre la vulneració del dret a un procés degut. Efectivament, la durada de les mesures cautelars no és, en aquest context, irraonable en relació, en particular, amb la complexitat de l'assumpte que afecta una matèria sensible: les tècniques transfrontereres del blanqueig de diners.

Tercer

Pel que fa a la vulneració del dret a la defensa, les actuacions demostren que la Sala Penal del Tribunal Superior de Justícia, mitjançant un aute del 15 de novembre del 2012, va declarar la nul·litat de les actuacions "*a partir del moment de la incoació del procediment d'execució pel Tribunal de Corts per tal que la demanda d'execució sigui notificada a la representació processal del Sr. José Luís Ruiz de Alda Iturria*". Dit això, és clar que el recurrent *"ha estat part en l'integralitat del procediment d'execució incoat i ha estat en mesura de presentar els seus mitjans de defensa*". (Considerant I de la sentència del 12 de setembre del 2014).

Així mateix, durant la vista oral, el recurrent va poder presentar perfectament els arguments i les al·legacions que va considerar adients.

Per via de conseqüència, l'al·legació sobre aquesta vulneració ha de ser desestimada.

Quart

L'al·legació relativa a la vulneració de la presumpció d'innocència tampoc pot prosperar. La Sala Penal del Tribunal Superior de Justícia va declarar de manera explícita i clara que en aquell procediment no es tractava de pronunciar-se *"sobre una eventual culpabilitat del Sr. José Luís Ruiz De Alda Iturria, la qual ha estat definitivament descartada per la jurisdicció espanyola*". Per contra, sí que es tractava d'examinar "*la pertinència de les seves reivindicacions en tant que tercer de bona fe en el sentit de l'art. 38 de la Llei del 29-12-2000*."

Ara bé, l'article 38 de la Llei esmentada del 29 de desembre del 2000 de cooperació penal internacional i de lluita contra el blanqueig de diners o valors producte de la delinqüència internacional i contra el finançament del terrorisme, atorga als tribunals andorrans la potestat de resoldre les reivindicacions de tercers de bona fe "*que no hagin estat resoltes en la decisió esmentada*" amb la finalitat, com ho recorda explícitament el Tribunal Superior de Justícia "*que sigui respectada la prohibició feta als mateixos Tribunals de revisar o modificar la decisió de comís estrangera*."

Així doncs, d'aquestes citacions es desprèn clarament que les jurisdiccions andorranes són totalment conscients de l'abast de la seva funció i que actuen dins el marc establert per la Llei del 29 de desembre del 2000, sense tanmateix, qüestionar el fet –com es desprèn de la sentència de l'Audiència Nacional espanyola– que el recurrent no va ser declarat culpable en cap moment.

Sobre la base d'aquests elements, aquesta darrera al·legació ha de ser igualment desestimada.

Per tot allò que s'ha exposat,

El Tribunal Constitucional del Principat d'Andorra,

DECIDEIX:

Primer

No admetre a tràmit el recurs d'empara 2014-42-RE interposat per la representació processal del Sr. José Luís Ruiz De Alda Iturria contra la sentència del 12 de setembre del 2014 i contra l'aute del 21 d'octubre del mateix any, dictats per la Sala Penal del Tribunal Superior de Justícia.

Segon

Notificar aquest aute a la representació processal del recurrent, al president del Tribunal de Corts, al president del Tribunal Superior de Justícia i al Ministeri Fiscal.

Tercer

Publicar aquest aute, d'acord amb allò que disposa l'article 5 de la Llei qualificada del Tribunal Constitucional, al Butlletí Oficial del Principat d'Andorra.

Acordat a Andorra la Vella, el 16 de febrer del 2015.

Laurence Burgorgue-Larsen
Presidenta

Isidre Molas Batllori
Vicepresident

Pierre Subra de Bieusses
Magistrat

Juan A. Ortega Díaz-Ambrona
Magistrat